

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Faktaark

- Signert av FNs general-forsamling desember 2006, trådte i kraft i 2008
- Første internasjonale konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter
- Skal sikre likeverdige rettigheter for funksjonshemmede
- Norge ratifiserte konvensjonen i 2013

Om FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne er en internasjonal avtale som identifiserer funksjonshemmedes rettigheter – og hvert lands forpliktelser til å promotere, forsvare og sikre disse rettighetene.

Artikkel 1: "fremme, verne om og sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter"

Hvorfor en egen konvensjon for funksjonshemmede?

Konvensjonen er nødvendig for å styrke funksjonshemmedes rettigheter og for å understreke at funksjonshemmedes rettigheter er ordinære menneskerettigheter. Selv om eksisterende menneskerettighetsavtaler burde ha et godt utgangspunkt for å fremme disse rettighetene, har ikke disse vært tilstrekkelig. Funksjonshemmede har blitt nektet sine menneskerettigheter. Denne diskrimineringen har vist at det var behov for en egen avtale som er juridisk bindende og som forplikter hvert land til å innfri funksjonshemmedes rettigheter.

Definisjon "disability"/funksjonshemming

Konvensjonen definerer ikke ordet "disability" eller funksjonshemming eksplisitt, men ser på funksjonshemming som et utviklende konsept. Funksjonshemming oppstår i forholdet mellom en persons funksjonsnedsettelse og de holdningsbarrierer og fysiske barrierer som eksisterer og som hindrer full og effektiv deltakelse i samfunnet på lik linje med andre.

Konvensjonen trådte i kraft i 2008

Etter at FNs generalforsamling signerte avtalen i 2006 har 155 land signert konvensjonen og 132 land har ratifisert den (pr. juni 2013). Den trådte i kraft i 3. mai 2008 da 20 land hadde ratifisert. Se FNs sider om funksjonshemming for oppdatert informasjon, UN Enable.

Ratifisering betyr at man påtar seg en folkerettslig forpliktelse til å etterleve konvensjonens bestemmelser. Undertegning innebærer en forpliktelse til ikke å handle i strid med konvensjonens formål og betyr at man tar sikte på å ratifisere på et senere tidspunkt. Uansett om et land signerer avtalen eller ikke, representerer avtalen en standard som alle land bør rette seg etter.

Norge og funksjonshemmedes rettigheter i internasjonalt samarbeid

Norge signerte konvensjonen i 2007 og 3. juni 2013 ble den også ratifisert. I forbindelse med ratifiseringen lanserte norske myndigheter en policy for Norges internasjonale innsats for funksjonshemmede.

Konvensjonen må påvirke handling, slik at funksjonshemmede får sine rettigheter innfridd

At et land har forpliktet seg til en avtale, utgjør ikke i seg selv forskjell for funksjonshemmedes hverdag. Avtalen må implementeres og tiltak må settes i gang. Det er først da verdien av en slik avtale virkelig kommer til syne. FN har opprettet en egen komité som hvert enkelt land må rapportere til jevnlig. Komiteen har myndighet til å følge opp rapportene som ikke er tilfredsstillende. Frivillige organisasjoner har en viktig rolle i å rapportere sine observasjoner til FN, for eksempel i form av skyggerapporter, som kanskje kan vise andre resultater enn det som kommer fra myndighetene.

Hva inneholder konvensjonen?

Konvensjonen er et verktøy for utvikling og menneskerettigheter. Den dekker alle typer funksjonsnedsettelse og alle sektorer i samfunnet; økonomisk, sosial, politisk, juridisk og kulturell.

Grunnprinsippene i konvensjon er:

- Respekt for menneskers iboende verdighet, individuelle selvstendighet med rett til å treffe egne valg og uavhengighet,
- ikke-diskriminering,
- fullgod og effektiv deltakelse og inkludering i samfunnet,
- respekt for forskjeller og aksept av mennesker med nedsatt funksjonsevne som en del av det menneskelige mangfold og den menneskelige natur,
- like muligheter,
- tilgjengelighet,
- likestilling mellom menn og kvinner,
- respekt for utviklingsmulighetene til barn med nedsatt funksjonsevne og respekt for deres rett til å bevare sin identitet.

Utdanning

Over 90 prosent av barn og unge med funksjonsnedsettelse har ikke tilgang på skole i utviklingsland (UNICEF). Selv om utdanning er en rett for alle barn, får de færreste barn med funksjonsnedsettelse gå på skole.

Kvinner

Konvensjonen erkjenner at kvinner og jenter med funksjonsnedsettelse opplever multippel diskriminering. Levekårsundersøkelser fra sørlige Afrika viser at kvinner med funksjonsnedsettelse har dårligere tilgang på informasjon, redusert tilgang til helsetjenester og utdanning og får liten mulighet til å delta i samfunnslivet på lik linje med andre. .

Internasjonalt arbeid

Artikkel 32 i konvensjonen handler om internasjonalt samarbeid. Den vil ha betydning for norsk utviklingssamarbeid. Programmer for utviklingshjelp skal inkludere og være tilgjengelige for funksjonshemmede. Og man skal bidra til kapasitetsbygging og kompetanse i samarbeidslandene på hvordan det legges til rette for dette.

Kriser og konflikt

Artikkel 11 i konvensjonen handler om at funksjonshemmede skal inkluderes i planlegging og gjennomføring av kriseberedskap og nødhjelpsarbeid under kriser og konflikt.

Oppdatert juni 2013